

Waarom creatief begaafden niet passen op school - deel 1

WAT IS EIGENLIJK LEREN?¹

Dit is deel 1 van een tweeluik over de vraag waarom creatief begaafden niet passen op school. Deel 2 vind je elders in deze aflevering van Signaal.

INLEIDING

Heb je een creatief begaafd kind? Dan heb je vast gemerkt: creatief begaafden passen slecht op school, of eigenlijk helemaal niet. Dit komt in de eerste plaats door een groot misverstand over wat leren nu eigenlijk is.

Ik merk aan vragen van ouders dat ik dit punt tot nu toe niet genoeg belicht heb. Ik schreef wel over het feit dat creatief begaafden 'anders leren' en over hun leerbe-

hoeften², maar niet over hun voorstelling van leren.

Dit artikel gaat over onze observaties in de praktijk. Ik ken geen wetenschappelijk onderzoek dat dit bevestigt.

Let op! Deze tekst gaat over creatief begaafden op reguliere scholen, niet op Agora- of Agora-achtige scholen, waar rigoureus maatwerk wordt geleverd.

CREATIEF BEGAAFD, WAT IS DAT OOK ALWEER?³

Eerst nog even over de vraag wat creatief begaafd is. Soms zijn daar misverstanden over. Creatief begaafden zijn associatieve, creatieve denkers. Je hoeft niet handig met je handen te zijn om onder deze groep te vallen. Het gaat erom hoe

je denkt. Onze beschrijving van de creatief begaafde (scholier) komt overeen met de visueel-ruimtelijke leerling zoals beschreven door Linda Silverman, inclusief de leerling met alleen een voorkeur voor visueel-ruimtelijk denken.⁴

Tot deze groep behoren onder andere de beeld- en gevoelsdenkers (kinesthetische denkers), en verder iedereen die één of meer zintuigen inzet bij het denken en leren. Creatief begaafd zijn volgens deze definitie zo'n 33% tot 60% van alle kinderen en jongeren.

Creatief begaafden zijn er van ieder IQ. Creatief hoogbegaafden zijn dus een 'onderafdeling' van deze brede groep. Anders gezegd: de creatief hoogbegaafden hebben een

aantal kenmerken gemeenschappelijk met creatief begaafden van andere IQ's.⁵

Waarom passen creatief begaafden nu niet op school?

CREATIEF BEGAAFDEN HEBBEN EEN ANDERE VOORSTELLING VAN LEREN

Anders denken en leren, betekent ook een andere voorstelling van wat leren nu eigenlijk is. Dit zien wij keer op keer. Een cliënt van ons uit groep 4 verwoordde het ooit zo: 'Stuur mij gewoon een hele dag met een vergrootglas het bos in. Dan leer ik pas veel!' Dit voorbeeld laat zien waar de focus van een creatief begaafde leerling ligt.

Wat is dan de voorstelling van leren van creatief begaafden en hoe wijkt die af van die van school? Ik zet de verschillen op een rijtje:

Leren in de ogen van een creatief begaafde blijkt in te houden:

1. Onderzoeken, uitvinden, iets ontdekken, en dan bestuderen tot je het begrijpt. Of - en dit is nog lastiger voor school: iets *zelf* ontdekken en vervolgens dat wat je ontdekt hebt, weer gebruiken om iets nieuws te bedenken (vrije associatie). Dan heb je weer iets ontdekt - en weer, en weer. Wij horen met enige regelmaat dat onze cliënten uitvinder willen worden. Opvallend: het meeste wat ze hebben bedacht en ontdekt, zijn deze leerlingen - door de focus op ontdekken -, ook meteen weer vergeten. De kennis beklijft niet.

2. Onderzoeken enz. gebeuren vanuit eigen interesse en spelenderwijs, en het is dus altijd leuk.

Dit impliceert:

- a. vrijheid om steeds iets anders te doen;
- b. geen routines.⁶

Leren is in de ogen van school:

1. Kennismaken met een aantal te nemen stappen om tot een einddoel te komen; begrijpen waarom je juist *die* stappen moet doen en in welke volgorde; de stappen (na)doen in exact die volgorde.
2. Hierbij gaat het over wat een ander heeft bedacht, en het gaat er niet om wat jou interesseert of wat je leuk vindt.
3. Je doet (verplicht) steeds hetzelfde, tot je het kunt.

4. Trefwoorden zijn: routines; memoriseren, automatiseren.⁷

EYEOPENER

Schools leren staat dus haaks op wat creatief begaafden eronder verstaan. Voor veel van de scholieren die bij Wijkunnenmeer terechtkomen, is het een enorme eye-opener dat school nu juist *dit* van hen vraagt. Dat hadden ze zelf nooit kunnen bedenken! En helaas voor onderwijskrachten en school, pikken deze kinderen en jongeren op school vaak ook niet uit zichzelf op dat dit de verwachting is.

Anderzijds wordt die verwachting door school normalerwijze niet uitgesproken, merken wij. De verklaring zal zijn dat het in de ogen van volwassenen zó logisch is dat je de dingen die je leert, ook moet onthouden, dat ze dit niet expliciet benadrukken. Als het *wel*

gezegd is, kan het de leerling zijn ontgaan, bijvoorbeeld door verveling en afhaken.

Dit (vaak niet expliciet benoemde) verschil in verwachtingen maakt dat creatief begaafden niet passen op school.

WAT NU?

Ik denk dat het in de eerste plaats nodig is om creatief begaafden aan het begin van hun schoolcarrière, het verschil uit te leggen tussen wat

school verstaat onder leren en wat zij daaronder mogelijk verstaan: uiterlijk vanaf groep 3. En dit niet één keer te doen, maar vaker, zodat dit iedereen duidelijk is en blijft. In een ideale wereld gebeurt dat door school. Doet school dit niet, dan raden wij ouders aan, hier heel duidelijk over te zijn.

Dat is de basis voor wederzijds begrip. Zo kun je ook voorkomen dat deze kinderen op school totaal 'de weg kwijtraken', omdat ze niet weten wat er van ze wordt verwacht - met alle gevolgen vandien: onderpresteren, inclusief psychische en emotionele schade enz.⁸

Trouwens: als een scholier *wel* weet wat er gevraagd wordt, dan betekent dat nog niet dat diegene dat ook kan bieden. Dat komt doordat creatief begaafden wezenlijk anders leren dan school verwacht.

Hierover gaat het tweede artikel van dit tweeluik, elders in deze aflevering van Signaal.

SAMENVATTING

School en creatief begaafden hebben een totaal verschillende voorstelling van wat leren inhoudt, en beide partijen lijken dat niet door te hebben. Hierdoor is school niet op creatief begaafden ingericht, en passen zij er dus niet.

Het is onzes inziens de taak van school om te zorgen dat dit misverstand helder op tafel komt, en het vervolgens de wereld uit te helpen. Doet school dit niet, dan is dat aan de ouders.

Hiermee kunnen we veel winnen: wederzijds begrip, en voorkómen van onder andere onderpresteren, inclusief psychische en emotionele schade.

Ilse Reijgwart
www.wijkunnenmeer.nl

EINDNOTEN:

1. Dit artikel is, evenals deel 2 van dit tweeluik, gebaseerd op een brief van mijn collega Lars Coté aan basisscholen. Lars, bedankt voor het meelezen en voor de verhelderende gesprekken. Ook dank aan Eline Ploch voor een aantal slimme tekstcorrecties.
2. Zie bijvoorbeeld: ons OPP (handelingsplan, groeidocument) voor deze groep leerlingen: <https://wijkunnenmeer.nl/wp-content/uploads/2019/12/OPP-Standaard-Wijkunnenmeer.pdf>
3. <https://wijkunnenmeer.nl/creatief-begaafde-onderpresteerders/creatief-begaafd/>
4. <https://docplayer.nl/8555260-Omgekeerd-briljant-de-visueel-ruimtelijke-leerling.html>
5. Het woord 'begaafd' heeft bij 'creatief hoogbegaafd' een wat andere inhoud dan bij creatief begaafd. De combinatie 'creatief hoogbegaafd' zegt iets over IQ én over creatieve gerichtheid; 'begaafd' in 'creatief begaafd' zegt niets over IQ. Het betekent: begaafd in creatief denken (deze uitdrukking heeft geen relatie met het IQ). Wij hebben in de praktijk gemerkt dat hier veel verwarring over bestaat: dat mensen denken dat creatief begaafden altijd hoogbegaafd zijn. Het spijt mij dat wij op onze site ook aan deze verwarring hebben bijgedragen. Dit had ik niet in de gaten toen ik de uitdrukking 'creatief begaafd' in 2016 overnam van Joyce Gubbels <https://www.nro.nl/wp-content/uploads/2016/08/The-dynamics-of-giftedness-in-the-upper-primary-grades-Joyce-Gubbels.pdf>
6. Naar mijn mening impliceren 1-4 per definitie top-down-denken (vanuit overzicht over het 'hele plaatje'). Je kiest immers zelf wat je wilt leren, vanuit alle mogelijkheden die je ziet. Dit zou verder onderzocht moeten worden. Zie ook: <https://wij-leren.nl/leerdoelen-onderwijs-opvoeding.php>
7. Mogelijk is dit leren per definitie bottom-up, zie vorige eindnoot.
8. Zie over onderpresteren en de psychische en emotionele aspecten daarvan, bijvoorbeeld onze site: <https://wijkunnenmeer.nl/creatief-begaafde-onderpresteerders/onderpresteren/>

Ilse Reijgwart